

Hemmelig.

Dette eksemplar bedes tilbakelevert Stortingets kontor når saken er behandlet av Stortinget.

Innst. S. F.

Innstilling fra justiskomiteén angående justisministerens redegjørelse i stortingsmøte for lukkede dører den 17 januar 1940.

Til Stortinget.

I Stortingets møte den 17 januar 1940 — møtet ble holdt for lukkede dører — ga justisministeren en oversikt over de rådgjerdere som er truffet siden krigen kom for å trygge landets indre sikkerhet. Stortinget vedtok i samme møte å sende justisministerens redegjørelse til justiskomiteén til behandling.

Redegjørelsen faller i to deler:

1. Pass- og fremmedkontroll.
2. Skjerpet politioppsyn og strengere overvåkingstjeneste.

Komiteén finner det unødvendig å gjennomgå redegjørelsen i sine enkeltheter, idet innholdet vil være kjent for Stortingets medlemmer, men komitéén vil komme fram med enkelte bemerkninger til noen av de spørsmål som reiser seg i forbindelse med de saker justisministerens redegjørelse omhandlet.

1. Pass- og fremmedkontroll.

Det er ganske selvsagt at det i de tider vi nå gjennomlever, må føres en streng kontroll med alle utlendinger som oppholder seg i riket likesom politiet må skaffe seg de best mulige opplysninger om de utlendinger som søker innreisetilatelse. De forholdsregler som Justisdepartementet har tatt i denne retning, må antas å være i høy grad påkrevet.

Komiteén kan bare uttale håpet om at det vil vise seg å være riktig, når justisministeren gir denne del av sin framstilling følgende konklusjon:

«Vi kan kort og godt si at ved den ordningen som er innført, er vår grense sperret og myndighetene mener at de ved ordningen skal ha full kontroll over alle inn- og utreiser som skjer her i landet i dag.»

2. Overvåkingstjenesten.

Justisministeren nevner i sin redegjørelse at overvåkingstjenesten har som spesiell opp-

gave å føre kontroll med fremmede som kan antas å drive spionasje, men ikke bare med fremmede, men også med norske statsborgere som har forbindelse med fremmede og forøvrig med alt som overvåkingen finner av betydning for den indre sikkerhet. Han anfører videre at det ikke er tvil om at der i denne tid finner sted spionasjevirkosomhet fra begge eller alle de krigførendes leire her i landet. Overvåkingens arbeid er derfor steget meget sterkt siden krigens utbrudd.

Videre nevner justisministeren at da Finland kom med i krigen opstod det en tilspisset situasjon i Finnmark som gjorde det nødvendig å styrke overvåkingstjenesten særlig i dette distrikt. Det er derfor i Kirkenes organisert en særskilt overvåkingssentral for Øst-Finmark som står i direkte forbindelse med hovedsentralen i Oslo.

Justisministeren omtaler også det samarbeid som finner sted mellom den norske overvåkingstjeneste og overvåkingstjenesten i Danmark, Sverige og Finland. Videre omhandler redegjørelsen den havnesperring som Justisdepartementet har tatt initiativet til av hensyn til handelsspionasjen og i samme forbindelse den provisoriske anordning av 6. oktober 1939 gjennom hvilken Justisdepartementet har fått adgang til, til vern om norske, almene interesser, å forby såvel utlendinger som norske statsborgere adgangen til bestemte områder her i riket.

Som et ledd i Justisdepartementets arbeid med overvåkingen og tryggingen av den indre sikkerhet er det trykt plakater som er utdelt utover landet i et antall av 50 000 eksemplarer. På plakatene henstilles det til folk om å vise samhold og nettopp av hensyn til spionasjefaren å være varsom med hva man sier.

Hva resultatene av overvåkingens arbeid angår nevner justisministeren at i et par tilfelle er fremmede statsborgere blitt overført spionasje. Videre at det er avslørt en

hemmelig radiosender i den britiske legasjon i Oslo og at der også er konstatert at det foregår hemmelig, ulovlig radiosending fra privatboligen til en tysk tjenestemann ved den tyske legasjon. Overvåkingen mener også å ha konstatert at det forekommer russisk spionasje her i landet likesom man mener å ha beviser for at en rekke av de tyske handelsagentene langs kysten, ved siden av sine fiskekjøp, også gir andre meddelelser til Tyskland. Videre nevner justisministeren de meldinger som kan sendes fra utenlandske konsulater og legasjoner i chiffer og code. Departementet har ikke funnet å kunne forby denne telegrafering enda anvendelsen av chiffer og code i konsulatene utover landet i høy grad vanskeliggjør overvåkingens arbeid og hindrer at det blir så effektivt som det ellers ville vært.

Til slutt nevner justisministeren de problemer for overvåking som de finske flyktninger i Nord-Norge har reist. Justisministeren gir sin redegjørelse følgende konklusjon:

«Jeg tror vi idag har en bedre fremmed- og passkontroll og overvåkingstjeneste enn vi noen gang har hatt tidligere — jeg tror jeg tør si: en meget bedre pass- og fremmedkontroll og overvåkingstjeneste enn vi noen gang hadde under den forrige verdenskrig.»

Komitéen finner de opplysninger justisministeren har kunnet gi angående spionasje fra fremmede makters side meget alvorlige. Det kan neppe være tvilsomt at det drives en utstrakt handelsspionasje og det er ikke usannsynlig at denne spionasje har ført til at norske skip er torpedert. Vi må desverre også frykte for at det drives spionasje når det gjelder vårt militære forsvar. Under disse omstendigheter er det ganske klart at vi må gjøre hva det står i vår makt, for å få stanset eller hindret spionasjevirksomheten. Det er vanskelig for komitéen med det knappe materiale den sitter inne med, å gjøre seg opp noen mening om hvorvidt de forholdsregler som er tatt er tilstrekkelige, men komitéen går ut fra at departementet fortsatt i stigende utstrekning har sin oppmerksomhet henvendt på de spørsmål som justisministerens redegjørelse omhandler.

Komitéen vil særskilt nevne at det må bli gjenstand for nøye undersøkelse om fremmede makter har betalte agenter her i landet som har til oppgave å lette vedkommende makters adgang til å gjennomføre militære operasjoner i Norge eller å skape uro og oppløsning innen det norske folk. Det kan ikke unngå oppmerksomheten at det utgis aviser her i landet som framtrer som talerør for fremmede makter

og som søker å påvirke folk i Norge til å ta parti for bevegelser som kan bli en trussel mot landets selvstendighet og sikkerhet. Særlig iøynefallende har den propaganda vært som enkelte aviser har drevet for den tyske og den russiske politikk. Det er nok å nevne blader som «Fritt Folk», «Fronten», «Norsk Folkeblad» og «Arbeideren» som eksempler på at de nevnte bevegelser har talsmenn her i riket som på en tendensløs måte — ikke sjelden i direkte strid med sannheten — søker å undergrave tilliten til det folkestyre vårt land har i kraft av sin konstitusjon.

Det er selvsagt en stor styrke for et folk at det er så opplyst at det uten nevneverdig skade kan tåle propaganda for alle slags bevegelser. Det er også å merke at en begrensning av tale-, trykke- og forsamlingsfriheten er vanskelig å gjennomføre når en samtidig skal sørge for å beholde den adgang til fri kritikk som er hjemlet i vår grunnlov. Under normale forhold er det derfor ikke bare best stemmende med vår demokratiske samfunnsordning, men også mest hensiktsmessig ut fra hensynet til en sund utvikling, at vi lar enhver agitasjon ha fritt spillerum — bortsett fra at den skal skje i sømmelige former og innenfor de grenser som injurielovgivningen trekker opp, jevnfør her også grunnlovens § 100. En slik frihet er en vesentlig bestanddel av de rettigheter som er tildelt borgerne i et demokratisk samfunn. Likevel kan det hende at også en demokratisk stat kan komme i den stilling at den må skjerpe kontrollen med den propagandavirksomhet som finner sted i ly av tale- og trykkefriheten. Det kan bli en bydende plikt også for de styrende i et demokratisk samfunn nøye å overvåke de bevegelser som kan komme til å bety anslag mot statens selvstendighet og sikkerhet. Særlig når et land er kommet i krigstilstand eller når det er fare for at landet kan komme i krig, gjelder det at vedkommende lands styre ikke alltid kan se på all ytterliggående propagandavirksomhet med overbærenhet og betrakte den som ufarlig i tillit til folkets sunne sans. Ikke minst gjelder dette når det kan være frykt for at det skapes sentraler eller seller i landet som har til formål å virke for en fremmed stats interesser, ofte i direkte strid med vedkommende lands egne interesser. I denne forbindelse ligger det nær å nevne den virksomhet kommunister har øvd i Sverige og de forholdsregler de svenske myndigheter har funnet å måtte treffe. Etter de opplysninger som er kommet fram under etterforskningen i Sverige, synes det som om den samme kommunistiske bevegelse har hatt og har sine seller også i Norge. Komitéen går ut fra at Justisdepar-

tementet har sin oppmerksomhet henvendt på dette spørsmål og at det også her i Norge uten opphold blir truffet de forholdsregler som stillingen gjør nødvendig.

Komitéen er videre klar over at det i den tid vi går i møte, kan bli nødvendig ad lovgivningens vei å lette myndighetenes adgang til å gripe inn overfor fremmede makters propagandavirksomhet her i landet hva enten den drives av fremmede eller norske statsborgere. Likeledes går komitéen ut fra at departementet undersøker om vår lovgivning gir tilstrekkelig beskyttelse mot landsforredere og at departementet i tilfelle uten opphold kommer med forslag om mulige nødvendige lovforandringer. Justisministeren har i sin redegjørelse nevnt at Stortinget vil få seg forelagt forslag til lov om sivilt vern og

andre midlertidige foranstaltninger under krigstilstand. Komitéen går ut fra at dette lovforslag blir fremmet så snart som mulig.

Forøvrig tiltrer komitéen de betraktninger som justisministeren har framholdt og innstiller til Stortinget å gjøre sådant

vedtak:

Justisministerens redegjørelse vedlegges protokollen.

Oslo i justiskomitéen den 13 februar 1940.

Olaf Fjalstad,
formann.

Chr. Stray,
ordfører.

Olav Meisdalshagen,
sekretær.